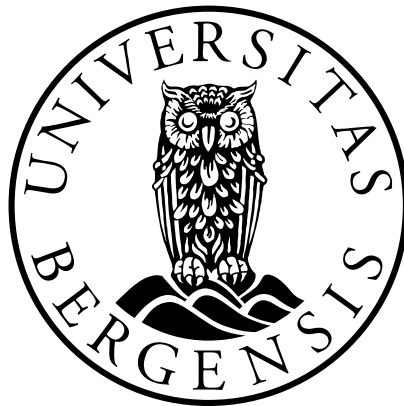

Strafferabatt ved politisamarbeid

*En analyse av strafferettslige og straffeprosessuelle
spørsmål knyttet til straffutmålingsmomentet i straffeloven
§ 78 bokstav f annet alternativ.*

Kandidatnummer: 99

Antall ord: 12260

JUS399 Masteroppgave

Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

10. mai 2022

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledning	1
1.1 Tema og problemstilling	1
1.2 Hensynene bak § 78 bokstav f annet alternativ	2
1.3 Avgrensninger	5
1.4 Metode.....	5
1.5 Oversikt over den videre fremstillingen.....	6
2 Virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ	7
2.1 Overordnet om vilkårene.....	7
2.2 Rammene for vilkåret «andre lovbrudd»	7
2.3 Hva anses som «oppklaring»?.....	8
2.4 Hvor går grensen for «vesentlig grad»?	9
2.5 Hvilken type straff kan anvendes?	10
3 Betydningen av at man er innenfor virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ ved straffutmålingen	12
3.1 Innledning.....	12
3.2 Betydningen av at man er innenfor virkeområdet til bestemmelsen	12
3.3 Oppklaringens betydning for reduksjonen i straff.....	13
3.4 Krav til begrunnelse ved bruk av straffeloven § 78 bokstav f	15
3.5 Størrelsen på straffereduksjonen	16
3.6 Hvor mye kan straffereduksjonen utgjøre av den totale straffen?	18
4 Forholdet mellom påtalemyndigheten og domstolen i relasjon til straffutmåling ...	21
4.1 Innledning.....	21
4.2 Påtalemyndighetens adgang til å gi lovbrysterer tilsagn om straffepåstand	21
4.3 Hvordan kan påtalemyndigheten gi forhåndstilsagn?	23
4.4 Hvor langt påtalemyndigheten selv er bundet av avtale med siktede	26
4.5 Straffeprosessutvalgets forslag om straffetilsagn i ny straffeprosesslov § 28-7 første ledd	27
4.6 I hvilken grad er retten bundet av forhåndstilsagn ved straffutmålingen?.....	29
4.7 Straffeprosessutvalgets forslag til ny straffeprosesslov § 32-2.....	33

5	Avsluttende betraktninger.....	37
6	Kilderegister	39
6.1	Lover	39
6.2	Lovforarbeider.....	39
6.3	Rundskriv	40
6.4	Høyesterettsavgjørelser	41
6.5	Litteratur	42
6.6	Artikler	43
6.7	Nettbaserte kilder:	44
6.8	Lovkommentarer	44
6.9	Annet	44

1 Innledning

1.1 Tema og problemstilling

Temaet for masteravhandlingen er adgangen til å gi redusert straff, også kjent som «strafferabatt» eller «straffereduksjon», ved en lovbruyters bidrag til oppklaring av andre lovbrudd. Adgangen til å gi straffereduksjon fremgår av straffeloven¹ § 78 bokstav f annet alternativ og lyder som følger:

«Ved straffutmåling skal det i formildende retning især tas i betraktning at: (...) lovbruyteren har (...) i vesentlig grad bidratt til oppklaring av andre lovbrudd».

De rettslige problemstillingene som skal analyseres i denne avhandlingen er hvilken adgang domstolene har til å gi redusert straff etter § 78 bokstav f annet alternativ samt påtalemyndighetens rolle og adgang til å gi forhåndstilsagn til siktede.

Avhandlingens tema er aktuelt fordi kriminalitetsbildet har vært i stor endring de senere årene. Det preges av «økt profesjonalisering, organisering og internasjonalisering, i tillegg til økt bruk av avansert teknologi, økt brutalitet og økt sammenblanding av illegal og legal virksomhet».² Når kriminaliteten endrer seg, må også politiets rutiner endre seg for å få løst flest mulig lovbrudd.

Formålet med adgangen til å gi straffereduksjon er å bidra til å løse saker som omhandler grovere kriminalitet, som kan være vanskelig å etterforske.³ Ved å gi redusert straff i bytte mot samarbeid med politiet, kan den siktede motiveres til å gi både flere opplysninger og korrekte opplysninger til påtalemyndigheten, noe som igjen kan resultere i at flere saker blir løst på en rask og kostnadseffektiv måte.

Ordet «strafferabatt» blir ofte brukt i forbindelsen med § 78. Det kan stilles spørsmål ved om ordet er gyldig strafferettslig. Ordet «rabatt» brukes i det daglige liv, og er nært forbundet med salg av varer og tjenester.⁴ Bruk av ordet «strafferabatt» kan derfor lett gi feil

¹ Lov av 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

² NOU 2016: 24 side 93

³ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 276

⁴ Øyen (2010) side 181

assosiasjoner.⁵ Av den grunn vil avhandlingen benytte begrepene «reduisert straff» og «straffereduksjon».

Det er ingen klar hjemmel i lov som gir påtalemyndigheten adgang til å inngå avtaler med siktede om størrelsen på straffereduksjonen i bytte mot at lovbrøtteren bidrar til oppklaring av andre lovbrudd. Straffeprosessutvalget har uttalt at «det har vært ansett uklart i hvilken utstrekning påtalemyndigheten etter gjeldende rett har anledning til å forhandle med mistenkte om skyld og straffespørsmål».⁶ Hvorvidt påtalemyndigheten har slik adgang, vil bli nærmere undersøkt i denne avhandlingen.

Et annet spørsmål som aktualiserer seg i forbindelse med straffereduksjon er i hvilken grad domstolene er bundet av forhåndstilsagn om straffereduksjon avgitt av påtalemyndigheten. Spørsmålet har vært gjenstand for behandling i flere høyesterettsavgjørelser.⁷ I denne avhandlingen skal jeg analysere nevnte underproblemstilling med sikte på å identifisere hvilken betydning politisamarbeid kan ha ved straffutmåling.

De nevnte problemstillingene har høy aktualitet med bakgrunn i de utfordringene uklarheter rundt straffereduksjon har skapt i praksis, både med tanke på domstolens tolkning og politiets praktisering av § 78 bokstav f annet alternativ. Det er mangel på klare og tydelige retningslinjer om hvilken betydning politisamarbeid faktisk skal ha ved straffutmålingen.

1.2 Hensynene bak § 78 bokstav f annet alternativ

Det er flere viktige hensyn som begrunner adgangen til å gi straffereduksjon. De viktigste av disse er hensynet til sakens oppklaring, prosessøkonomiske hensyn og hensynet til siktede.

Med hensynet til sakens oppklaring siktes det til at det er en mulighet for økt sannsynlighet for oppklaring av en sak, helt eller delvis, der påtalemyndigheten kan gi straffereduksjon i bytte mot opplysninger. I saker der siktede har bidratt til sakens oppklaring, har Høyesterett gitt størst straffereduksjon, ikke sjelden mer enn 1/3.⁸ For eksempel, i Rt. 1995 s. 1975 fikk lovbrøtteren i

⁵ Øyen (2010) side 181

⁶ NOU 2016: 24 side 363

⁷ Se for eksempel Rt. 2005 side 1453, Rt. 2007 side 616 og Rt. 2009 side 1336

⁸ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 5

utgangspunktet tolv år ubetinget fengselsstraff, men grunnet hans samarbeid med politiet, og sitt bidrag til sakens oppklaring ble han idømt ti års fengselsstraff.

Et annet eksempel er Rt. 1995 s. 242, hvor lagmannsretten idømte åtte års fengselsstraff. Saken ble anket til Høyesterett med anførsel om at det ikke i tilstrekkelig grad var tatt hensyn til lovbrüterens samarbeid med politiet under etterforskingen. Høyesterett uttalte «[d]et har ved straffutmålingen vært vanlig å ta hensyn til om domfelte har samarbeidet med politiet. Særlig i store narkotikasaker, der en rekke personer er innblandet, er dette ofte helt sentralt for oppklaringen av saken».⁹ På bakgrunn av det kom Høyesterett frem til at lovbrüterer skal idømmes fengselsstraff på seks år og seks måneder.

Politiet er avhengig av informasjon for å kunne forebygge og bekjempe kriminalitet. Den viktigste kilden til slik etterretningsinformasjon er ofte de kriminelle selv. Lovbrüterens samarbeid med politiet kan avdekke nye momenter ved den aktuelle forbrytelsen som man ellers ikke ville kunnet bevise (herunder at forbrytelsen har et større omfang enn antatt), eller den kan lede politiet til andre forbrytelser gjerningspersonen har begått.¹⁰ Et eksempel fra rettspraksis er Rt. 2006 s. 641, som omhandler straffutmåling for to unge menn, der det alvorligste forhold for begge var drap. Om straffutmålingen for tiltalte B, uttalte førstvoterende at «lagmannsretten uttaler at denne forklaringen, som B holdt fast ved fra første gang han forklarte seg til politiet, var avgjørende ikke bare for å oppklare hans egen sak, men også hadde stor betydning i saken mot A».¹¹ Det er på det rene at retten anså B sitt bidrag til å ha oppklart «andre lovbrudd» som et viktig moment ved utmåling av straff.

Et annet hensyn som begrunner regelen om straffereduksjon, er prosessøkonomiske hensyn. Når lovbrüterer samarbeider med politiet og bidrar med å oppklare andre forbrytelser, vil straffesaker avvikles raskere og til en lavere kostnad. Det kreves betydelig mindre etterforskning, og mye tid og ressurser kan bli spart. Det antas at lovbrüterens bidrag til oppklaring av «andre lovbrudd» gir mest prosessøkonomiske besparelser i de tilfellene hvor politiet ikke sitter med tilstrekkelige bevis som kan føre til pågripelse. Dermed vil lovbrüterens bidrag føre til at politiet sparer flere dager og mange timer med arbeid og etterforskning av den enkelte sak.

⁹ Rt. 1995 side 242 (side 243)

¹⁰ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 4

¹¹ Rt. 2006 s. 641 (avsnitt 15)

Rt. 2005 s. 314 gjaldt innførsel av heroin og kokain, hvor lovbryteren fikk redusert straff for å ha samarbeidet med politiet. Førstvoterende uttalte at «[i] tingrettsdommen er det uttala at tiltalte sitt samarbeid hadde vore ‘betydelig og nødvendig’ for pågripinga av B».¹² Førstvoterende uttalte vidare at «[d]et var i seg sjølv eit viktig samarbeid. Utan dette kunne ikkje mottakaren i Norge bli avdekt».¹³ «Slikt samarbeid må føre til ein reduksjon i straffa. (...) Ein slik reduksjon skal gi ein sikta grunn til å samarbeide med politiet med tanke på fullstendig oppklaring».¹⁴

Et tredje hensyn bak reglene om straffereduksjon er hensynet til siktede selv. At lovbryteren bidrar med oppklaring av andre saker kan i enkelte tilfeller gi negative konsekvenser for siktede selv. Lovbryteren selv, eller eventuelt hans nærmeste, kan bli utsatt for trusler eller vold. I de tilfellene hvor lovbryterens nærmeste har blitt utsatt for en risiko, har høyesterett lagt vekt på det ved straffutmålingen. I Rt. 1998 s. 2001 uttalte Høyesterett at samarbeidets betydning «må avhenge av konkrete omstendigheter», inkludert «hvilken risiko det har utsatt den tiltalte og hans omgivelser for».¹⁵ Et annet eksempel er Rt. 2005 s. 406. I denne saken hadde lovbryterens bistand vært av «eksepsjonell karakter, og den har hatt dramatiske konsekvenser for henne og familien».¹⁶ Videre måtte det få en «viss betydning at også barna er blitt sterkt berørt av morens samarbeid med politiet».¹⁷ Uttalelsene kommer fra rettens mindretall, men flertallet avviste ikke at de nevnte momentene hadde betydning.

I Rt. 1995 s. 242 uttalte førstvoterende at «[d]et er for politiet viktig at de siktede motiveres for et samarbeid, samtidig som en reduksjon av straffen overfor den siktede kan være en rimelig kompensasjon for den fare han pådrar seg for hevnaksjoner».¹⁸ Et annet eksempel er Rt. 2005 s. 314, hvor førstvoterende uttalte at «[e]in slik reduksjon skal gi ein sikta grunn til å samarbeide med politiet med tanke på fullstendig oppklaring. Samstundes må reduksjonen vere så stor at ein sikta ser seg tent med å ta den risikoen samarbeid inneber».¹⁹ På bakgrunn av praksisen nevnt over kan man legge til grunn at risikoen den siktede tar ved å samarbeide med politiet og

¹² Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 21)

¹³ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 22)

¹⁴ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 23)

¹⁵ Rt. 1998 s. 2001 (side 2006)

¹⁶ Rt. 2005 s. 406 (avsnitt 17)

¹⁷ Rt. 2005 s. 406 (avsnitt 16)

¹⁸ Rt. 1995 s. 242 (side 243)

¹⁹ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 23)

bidrar til oppklaring av andre lovbrudd er relevante momenter som retten tar med i betraktning ved straffutmålingen.

1.3 Avgrensninger

Avhandlingen avgrenses mot straffeloven § 78 bokstav f første alternativ, som omhandler straffereduksjon grunnet tilståelse. Heller ikke de andre vilkårene i bokstav a-e eller f-i vil bli behandlet. Det er kun § 78 bokstav f annet alternativ som vil bli behandlet i denne avhandlingen.

Når det gjelder den straffeprosessuelle siden er det kun avtaler mellom påtalemyndigheten og lovbryteren vedrørende straffepåstand og straffutmåling som vil bli behandlet. Avhandlingen vil avgrenses mot å behandle tilfeller hvor retten idømmer en annen rettsfølge eller et større inndragningskrav enn påstått, jf. straffeprosessloven § 38 andre ledd andre punktum.

1.4 Metode

I avhandlingen vil jeg analysere problemstillingen om hvordan regelen i straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ skal forstås og praktiseres. Dette vil skje gjennom bruk av alminnelig juridisk metode.²⁰ Utgangspunktet for analysen vil være lovtekstens ordlyd, samt relevante lovforarbeider. I tillegg vil jeg bli gjennomgå relevante rettsavgjørelser for å illustrere hvordan Høyesterett forholder seg til problemstillingene.

Den tidligere straffeloven av 1902 regulerte ikke betydningen av at siktede bidrar til å oppklare en sak. Frem til straffeloven av 2005 § 78 ble vedtatt, var straffutmålingspraksis i hovedsak overlatt til domstolenes skjønn, hvor Høyesterett har spilt en sentral rolle.²¹ Det fremgår av forarbeidene at § 78 i all hovedsak er en kodifisering av gjeldende rett.²² Eldre rettspraksis vil derfor ha betydning ved tolkning og anvendelse av § 78. Det meste av rettspraksis som blir omtalt i denne avhandlingen knytter seg til straffeloven av 1902 og den ulovfestede adgangen til straffereduksjon. Rettspraksis knyttet til den tidligere straffeloven vil være relevant når straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ tolkes. Av samme grunn vil det også bli vist til tidligere lovforarbeider.

²⁰ Bernt og Doublet (1998) side 19

²¹ Matningsdal (2015) side 675

²² Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 268

Selv om avhandlingen ikke skal analysere første alternativ, vil det i enkelte tilfeller være hensiktsmessig å trekke inn rettskilder som knytter seg til denne delen av bestemmelsen.

Jeg vil også vise til forvaltningspraksis, nærmere bestemt riksadvokatens rundskriv. Riksadvokaten har instruksjonsmyndighet overfor landets statsadvokater og påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven²³ § 56 annet ledd og § 58 første ledd. Instruksjonsmyndigheten innebærer at overordnet påtalemyndighet kan gi allmenne instruksjoner.²⁴ En allmenn instruks kan typisk omhandle hvordan ulike sakstyper skal prioriteres, hvordan bestemte sakstyper skal behandles, når eller hvordan bestemte etterforskingsskritt skal foretas, og når en bestemt type avgjørelse kan eller skal treffes.²⁵ Riksadvokatens rundskriv gir i stor grad uttrykk for politiets praksis. Av den grunn spiller rundskriv fra Riksadvokaten en viktig rolle for de avgjørelsene som skal treffes internt i politiet og påtalemyndigheten.²⁶ Samtidig må det understrekes at rundskriv fra påtalemyndigheten er som hovedregel uten rettsvirkninger overfor domstolene.²⁷

1.5 Oversikt over den videre fremstillingen

I kapittel 2 skal virkeområdet for straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ gjennomgås. I kapittel 3 vil betydningen av at man er innenfor virkeområdet i straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ ved straffutmålingen gjennomgås. Avslutningsvis vil kapittel 4 beskrive forholdet mellom påtalemyndigheten og domstolene når det gjelder straffutmåling etter § 78 bokstav f annet alternativ. Forslaget til ny straffeprosesslov vil også belyses nærmere.

²³ Lov av 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåte i straffesaker

²⁴ Øyen (2019) side 88

²⁵ Øyen (2019) side 88

²⁶ Se blant annet Skoghøy (2018) side 237

²⁷ Kjelby (2017) side 39

2 Virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ

2.1 Overordnet om vilkårene

Det fremgår av straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ at «[v]ed straffutmålingen skal det i formildende retning især tas i betraktning at (...) lovbrysteren har (...) i vesentlig grad bidratt til oppklaring av andre lovbrudd». For at lovbrysteren skal kunne få redusert straff, må tre kumulative vilkår være oppfylt: Lovbrysteren må i «vesentlig grad» ha bidratt til «oppklaring» av «andre lovbrudd».

2.2 Rammene for vilkåret «andre lovbrudd»

Inngangsvilkåret i straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ er vilkåret «andre lovbrudd». Problemstillinger som oppstår i relasjon til dette vilkåret er hva som menes med «andre lovbrudd» og om det har betydning hvor disse «andre lovbrudd» er begått. En naturlig språklig forståelse av ordlyden «andre lovbrudd» tilsier at det må være tale om et annet lovbrudd enn det lovbrysteren er siktet for. Det fremgår av forarbeidene at «andre lovbrudd» både kan gjelde oppklaring av andre lovbrudd som tiltalte selv har begått og oppklaring av saker vedkommende ikke har skyld i.²⁸ At bistanden må gjelde oppklaring av «andre lovbrudd», betyr at den omfatter både medskyldige i det lovbruddet siktede selv dømmes for og impliserte i lovbrudd vedkommende ikke er involvert i.²⁹

Det fremgår ikke av bestemmelsen om den bare gjelder lovbrudd begått i Norge eller om den også gjelder forbrytelser begått i utlandet. Dersom en handling som er begått i utlandet straffefølges i Norge etter straffeloven § 5 eller § 6, er det vanskelig å se at bistand til oppklaring av disse forholdene skal stå i en særstilling.³⁰ Det fremgår imidlertid av forarbeidene at selv om bestemmelsen omhandler oppklaring av lovbrudd begått i Norge, utelukkes det ikke at det etter omstendigheten kan være grunn til å la bistand til oppklaring av lovbrudd i andre

²⁸ Ot.prp. nr. 8 (2007 -2008) side 276

²⁹ Matningsdal (2015) side 734

³⁰ Matningsdal (2015) side 734

land være av betydning for straffefastsettelsen i Norge. Dette vil være opp til dommerne i den konkrete saken å ta stilling til.³¹

Et eksempel fra rettspraksis som viser at redusert straff som følge av hjelp til oppklaring av lovbrudd ikke bare gjelder kriminalitet i Norge, er Rt. 1995 s. 238. Dommen omhandlet anke over straffutmåling for tre menn som hadde begått en narkotikaovertrødelse. To av de tre domfelte fikk redusert straff grunnet samarbeid med politiet som førte til avdekking av en stor internasjonal narkotikaliga. Førstvoterende uttalte: «Politiet har dessuten opplyst at opplysninger som de domfelte har gitt til norsk og tsjekkisk politi, har ført til avdekking av en stor internasjonal narkotikaliga, og at det med utgangspunkt i denne informasjon allerede er gjort meget omfattende beslag av heroin i flere land».³²

2.3 Hva anses som «oppklaring»?

En naturlig tolkning av formuleringen «oppklaring» av andre lovbrudd tilsier at saken må avklares i sin helhet, slik at alle ukjente sider ved «andre lovbrudd» blir oppklart overfor politiet. Dersom en legger denne tolkningen til grunn må terskelen anses som høy, ettersom det ikke alltid vil være mulig å «oppklare» andre lovbrudd i sin helhet. Det følger imidlertid av rettspraksis at lovbrøtteren kan bli tilkjent straffereduksjon selv om bistanden ikke resulterte i at de «andre lovbrudd» ikke ble avklart i sin helhet.

I HR-2018-1987-A var det spørsmål om straffutmåling for oppbevaring av narkotika. Lovbrøtteren hadde samarbeidet med politiet både ved å forklare seg utfyllende om sin rolle og oppgitt navn på to andre involverte personer. Førstvoterende uttalte at «et slikt samarbeid med politiet må tillegges vekt selv om opplysningene ikke direkte har ledet til straffeforfølgning mot andre personer».³³ Videre uttalte førstvoterende at «også opplysninger til politiet som ikke direkte leder til straffeforfølgning mot andre, vil etter omstendighetene kunne tillegges vekt i formildende retning».³⁴ Høyesteretts uttalelser taler for at vilkåret «oppklaring» anses som oppfylt selv om den informasjonen lovbrøtteren bidro med ikke nødvendigvis førte til straffeforfølgning eller saken ikke i sin helhet ble avklart.

³¹ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 276

³² Rt. 1995 s. 238 (side 240)

³³ HR-2018-1987-A (avsnitt 11)

³⁴ HR-2018-1987-A (avsnitt 11)

Det fremgår av forarbeidene at det er opp til retten å foreta den skjønnsmessige vurderingen av om vilkåret er oppfylt i den konkrete saken.³⁵ Det tyder på at lovgiver ikke har ment å ha noe konkret skranke for når lovens vilkår er oppfylt og at det er opp til retten å vurdere om vilkåret er oppfylt eller ikke. Av rettspraksis ser vi at domstolene har anvendt vilkåret «oppklaring» skjønnsmessig og vilkåret er ansett oppfylt selv om lovbrysterens bidrag ikke har ført til at saken ble avklart i sin helhet.

2.4 Hvor går grensen for «vesentlig grad»?

Siste problemstilling knytter seg til hva som skal til for at lovbrysteren i «vesentlig grad» kan anses for å ha bidratt til oppklaring av andre lovbrudd. En naturlig språklig forståelse av ordlyden «vesentlig grad» tilsier at det er en høy terskel. Ordlyden må forstås slik at ikke et hvilket som helst samarbeid mellom lovbrysteren og politiet gir krav på straffereduksjon. Det fremgår av forarbeidene at betydningen av «vesentlig grad» er et krav om kvalifisert bistand.³⁶ Hva som ligger i ordet «kvalifisert» er vanskelig å vurdere, men av forarbeidene fremgår det at:

«kravet er oppfylt dersom lovbrysteren fremlegger sentrale bevis eller at de leder etterforskningen i en riktig retning med tanke på å identifisere hvilke personer eller gjenstander som kan være av stor betydning for å oppklare lovbruddet».³⁷

Etter forarbeidenes uttalelse er det på naturlig å legge til grunn at lovbrysteren må enten fremlegge sentrale bevis eller at lovbrysterens bidrag må føre til at politiet får kjennskap til sakens ukjente sider.

Selv om alle de tre vilkårene som fremgår av straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ trekker i retning av at det er en høy terskel, er det likevel opp til retten å vurdere i hvilken grad lovbrysterens samarbeid oppfyller lovens vilkår, jf. forarbeidene. Domstolene kan i formildende retning legge noe vekt på medvirkningen fra lovbrysterens side som ikke helt når opp til terskelen i bokstav f.³⁸

³⁵ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 276

³⁶ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 276

³⁷ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 276

³⁸ Husabø (Lovkommentar) I til straffeloven § 78

2.5 Hvilken type straff kan anvendes?

Av straffeloven § 78 fremgår det at «[v]ed straffutmålingen skal det i formildende retning især tas i betraktning» vilkårene i bokstav a-i. Det fremgår ikke direkte av lovteksten hvordan straffen kan bli mildere. Verken straffens lengde eller straffart fremgår av lovteksten.

Matningsdal mener at momentene i § 78 har betydning både når det gjelder straffens lengde og for valg av reaksjon.³⁹ Lovens ordlyd i § 78 oppstiller ingen skranker. Bestemmelsen er såpass vid og vag at det er godt forenlig med ordlyden om flere ulike typer «reduksjoner» kan tenkes. Slik lovteksten i § 78 bokstav f er utformet, er det naturlig å legge til grunn at retten har betydelig valgfrihet.

I straffeloven § 29 bokstav a-f følger en oversikt over de strafferettslige reaksjonene en lovbrøyer kan ilegges for å ha begått en straffbar handling. Domstolenes valg av de strafferettslige reaksjonene som fremgår av § 29 avhenger av hvilket straffebud retten står overfor.

Når det gjelder rettens frihet til å gi betinget fengsel istedenfor ubetinget fengsel vises det til Rt. 2003 s. 736, om spritsmugling. Domfelte fikk fem års fengselsstraff, hvorav to år ble omgjort til betinget fengselsstraff. Førstvoterende uttalte at han «særlig legger vekt på den betydningen As forklaring har hatt for oppklaring av andre involvertes saker».⁴⁰

Retten har også mulighet til å gi samfunnsstraff istedenfor fengselsstraff, gitt at vilkårene i § 48 er oppfylt. Et eksempel på det er Rt. 2011 s. 1744, som omhandlet straffutmåling for oppbevaring av hasj. Høyesteretts flertall kom frem til at, på bakgrunn av lovbrøyerens livssituasjon og vedkommende sitt samarbeid med politiet, var det forsvarlig å idømme samfunnsstraff på 390 timer med gjennomføringstid på ett år og seks måneder. Førstvoterende uttalte at bakgrunnen for at samfunnsstraff ble anvendt blant annet var på grunn av lovbrøyerens samarbeid med politiet som hadde ført til at hele sakskomplekset ble oppklart.⁴¹

På bakgrunn av ovennevnte rettspraksis kan man se at etter § 78 kan straffereduksjon i formildende retning bestå av en kortere lengde på straffen. Videre kan det tenkes at en ubetinget

³⁹ Matningsdal (2015) side 702

⁴⁰ Rt. 2003 s. 736 (avsnitt 19)

⁴¹ Rt. 2011 s. 1744 (avsnitt 27)

fengselsstraff blir gjort om til betinget fengsel og at retten kan velge mildere straff som for eksempel samfunnsstraff istedenfor ubetinget fengsel.

Når det gjelder reduksjon i straffens lengde etter § 78 bokstav f annet alternativ vises det til Rt. 1995 s. 242. Saken omhandlet en 27-åring som ble dømt for å ha vært hovedmannen bak innførsel av ca. fire kg amfetamin. I lagmannsretten ble lovbrøyeren idømt åtte års fengselsstraff. Lovbrøyeren anket over straffutmålingen og anførte at det ikke i tilstrekkelig grad ble tatt hensyn til at lovbrøyeren ytet politiet en meget omfattende hjelp under etterforskningen. Høyesterett uttalte at «[d]et har ved straffutmålingen vært vanlig å ta hensyn til om domfelte har samarbeidet med politiet. Særlig i store narkotikasaker, der en rekke personer er innblandet, er dette ofte helt sentralt for oppklaringen av saken».⁴² Høyesterett uttalte videre at lovbrøyeren ville i utgangspunktet blitt idømt åtte års fengselsstraff, men grunnet hans samarbeid med politiet fikk lovbrøyeren seks år og seks måneder fengselsstraff. Det utgjør ca. 19 % straffereduksjon.

I Rt. 2005 s. 314 som omhandlet innførsel av heroin og kokain, fikk lovbrøyeren A seks års fengselsstraff av lagmannsretten. Avgjørelsen fra lagmannsretten ble anket til Høyesterett for vurdering av straffutmålingen. Høyesterett kom frem til at riktig straff var på fire år og ni måneder. A fikk ett og et halvt år straffereduksjon grunnet tilståelse og ni måneder for hans samarbeid med politiet. Høyesterett uttalte at «A sitt samarbeid har gitt grunnlag for pågriping av ein mottakar».⁴³ Videre uttalte Høyesterett at «[i] lys av dette meiner eg at straffa bør reduserast ytterlegare, med ni månader eller noko i underkant av det».⁴⁴

⁴² Rt. 1995 s. 242 (side 243)

⁴³ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 24)

⁴⁴ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 25)

3 Betydningen av at man er innenfor virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ ved straffutmålingen

3.1 Innledning

I dette kapittelet skal jeg først gjennomgå betydningen av at man er innenfor virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ, jf. punkt 3.2 Videre skal jeg se på oppklaringens betydning for reduksjon i straff, jf. punkt 3.3. Under punkt 3.4 vil jeg vurdere om det foreligger rettslig krav overfor retten om at domsavsigelsen skal inneholde en begrunnelse av hvorvidt § 78 bokstav f er anvendt. Avslutningsvis skal størrelsen på straffereduksjonene gjennomgås, jf. punkt 3.5. Til slutt vil det gjøres en vurdering av hvor mye straffereduksjonen utgjør av den totale straffen, jf. punkt 3.6

3.2 Betydningen av at man er innenfor virkeområdet til bestemmelsen

Det fremgår av § 78 at «[v]ed straffutmålingen skal det i formildende retning især tas i betraktning» momentene i bokstav a-i. Lovens ordlyd «skal» innebærer at domstolen i alle tilfeller må se hen til og vurdere de omstendighetene som fremkommer av § 78 bokstav a-i. Hvor stor vekt bidraget fra lovbrøyer skal få, er opp til retten å bestemme. Dermed kan det sies at omstendighetene i straffeloven § 78 kun vil fungere som en huskeliste for domstolene, uten rettslig betydning.⁴⁵

Det fremgår av forarbeidene at formuleringen «legges vekt på» ble byttet ut med «tas i betraktning» for å unngå at lovteksten skulle si noe direkte om straffutmålingsmomentenes vekt.⁴⁶ Angående målet med lovfestingen uttales det følgende:

⁴⁵ Eskeland (2017) side 440

⁴⁶ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 43

«Departementet mener en positiv effekt av reglene kan bli at domstolene opptrer mer aktivt med sikte på å få avklart relevante momenter ved straffutmålingen i den enkelte saken. Det kan gi seg utslag i fylligere domsgrunner».⁴⁷

Videre fremgår det av forarbeidene at det er opp til retten å avgjøre hvor mye de oppregnede momentene skal vektlegges, samt at det kan være tilfeller hvor momentene «får lite eller ingen vekt».⁴⁸ Det er altså forskjell på plikten til å ta lovbrysterens bidrag i betraktning og plikten til å vektlegge bidraget.

Ordet «særlig» er i lovteksten erstattet med «især», men meningsinnholdet er det samme som før lovendringen.⁴⁹ Denne endringen ble foreslått for å understreke at listen av momenter som kan vektlegges ikke er uttømmende.⁵⁰ Videre fremkommer det av forarbeidene at lovfestingen ikke gir de oppregnede straffutmålingsmomentene forrang fremfor andre relevante momenter.⁵¹ Dersom sakens faktum gir grunnlag for å trekke inn momenter som ikke følger uttrykkelig av lovteksten, skal disse tillegges vekt på lik linje som de som fremgår uttrykkelig.

3.3 Oppklaringens betydning for reduksjonen i straff

Et aktuelt spørsmål knyttet til bestemmelsen om straffereduksjonens virkeområde er betydningen av at bistanden bidrar til oppklaring av andre lovbrudd, jf. § 78 bokstav f annet alternativ. I Rt. 2003 s. 736 fikk lovbrysteren en fengselsstraff på fem år, hvorav to år betinget, blant annet fordi lovbrysteren bidro til oppklaring av andre saker. Høyesterett uttalte at man her la særlig vekt på betydningen siktedes forklaring hadde hatt for oppklaring av andre involvertes roller.⁵² Det er altså av betydning om bistanden fra den tiltalte resulterer i at politiet kan pågripe andre personer som har begått lovbrudd. Dette ligger også i kjernen av ordlyden i § 78 bokstav f annet alternativ.

I Rt. 2007 s. 1056 (NOKAS-dommen) var det spørsmål om straffutmåling for de tolv involverte personene i saken. Høyesterett la vekt på samarbeidets omfang og dets betydning for saken. For den ene av de domfelte (heretter kalt L) sitt samarbeid, uttalte Høyesterett at «L har gitt

⁴⁷ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 39

⁴⁸ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 43

⁴⁹ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 43

⁵⁰ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 268

⁵¹ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 268

⁵² Rt. 2003 s. 736 (avsnitt 19)

opplysninger og klargjort en rekke forhold rundt ransforberedelsene og det som skjedde på ransdagen».⁵³ Lagmannsrettens flertall hadde også vært positiv til L sin bistand og uttalte at «Ls forklaringer har fått betydning i og med at den bevismessige side for en rekke av ranerne er påvirket og styrket av dette og det antas at dette har medvirket til flere av tilståelsene for lagmannsretten».⁵⁴ Samarbeidet fra lovbrøyteren hadde stor betydning for saken, og ble derfor tillagt stor vesentlig vekt ved utmåling av straffen. Domfelte fikk i utgangspunktet fire års fengselsstraff, men grunnet hans betydelige samarbeid ble tre år og seks måneder av fengselsstraffen gjort betinget. Dommen viser at dersom lovbrøyteren samarbeider med politiet og samarbeidet er av stor betydning, vil lovbrøyteren kunne oppnå betydelig reduksjon i sin straff.

Det er også tilfeller hvor lovbrøyterens samarbeid ikke er tillagt særlig betydning grunnet manglende substans i bidraget. I Rt. 2004 s. 1491, som omhandlet straffutmåling knyttet til erverv av amfetamin og hasj, ble anken forkastet. Høyesterett la ikke vekt på at lovbrøyteren hadde gitt informasjon som politiet ikke var kjent med. Lovbrøyteren tilbød politiet opplysninger om narkotikamiljøet på Stord, men disse opplysningene var ikke av verdi for politiet.⁵⁵ Førstvoterende uttalte at han «finner det vanskelig å tillegge dette noen betydning og viser særlig til de betenkeligheter som er gjengitt i Ot.prp.nr.81 (1999–2000) side 38, og som ledet til at et forslag om å lovfeste en regel om 'strafferabatt' for samarbeid med politiet ikke førte frem».⁵⁶

Denne dommen ble avsagt før straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ ble lovfestet. I dag er retten forpliktet til å ta lovbrøyterens samarbeid med politiet i betraktning ved utmåling av straff. Likevel er det fremdeles et krav om at bidraget må være «vesentlig» og ikke minst må bidraget lede til «oppklaring». Det er ikke slik at et hvilket som helst bidrag automatisk fører til reduksjon av straffen.

⁵³ Rt. 2007 s. 1056 (avsnitt 249)

⁵⁴ Rt. 2007 s. 1056 (avsnitt 249)

⁵⁵ Rt. 2004 s. 1491 (avsnitt 12)

⁵⁶ Rt. 2004 s. 1491 (avsnitt 12)

3.4 Krav til begrunnelse ved bruk av straffeloven § 78

bokstav f

Da den nye straffeloven ble vedtatt ble også straffeprosessloven § 40 første ledd tredje punktum endret, slik at den nå henviser direkte til straffeloven § 78, med krav om at det i domsgrunnene skal opplyses om hvorvidt straffeloven § 78 bokstav f er anvendt.⁵⁷

Av straffeprosessloven § 40 første ledd tredje punktum fremgår det at det «skal opplyses i domsgrunnene om hvorvidt straffeloven § 78 bokstav f er anvendt, og det bør angis hvilken betydning tilståelsen har hatt for straffutmålingen».

Ved utformingen av straffeprosessloven § 40 første ledd tredje punktum kan det tenkes at lovgiver har hatt tilståelse for øye, jf. «bør angis hvilken betydning tilståelse har hatt for straffutmålingen». Forarbeidene peker også på at i de tilfeller det er gitt tilståelsesrabatt, skal det opplyses i domsgrunnene.⁵⁸ Verken lovteksten eller forarbeidene sier noe konkret om kravet til begrunnelse når det gjelder § 78 bokstav f *annet alternativ*. Det er uklart hvordan lovgiver har ment at selve begrunnelsesplikten som gjelder annet alternativ skal angis. Samtidig, ettersom ordlyden henviser generelt til straffeloven § 78 bokstav f, må det bety at både første og annet alternativ er omfattet. Det er ingenting som taler for at straffeprosessloven § 40 første ledd tredje punktum ikke skal gjelde også for straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ.

I Rt. 1995 s. 1975 hadde en 45-åring innført 440 kg hasj fra Nederland. Ved vurderingen av straffutmålingen, uttalte Høyesterett at det skal legges vekt på at domfelte har ytet bistand til politiets etterforskning. Videre uttalte Høyesterett at «[s]pørsmålet er hvorledes dette moment til straffutmålingen skal kunne opplyses overfor domstolen. Etter min oppfatning må det aksepteres at det legges vekt på politiets behov for bistand fra siktede og på siktedes behov for beskyttelse» (mine uthevninger).⁵⁹

⁵⁷ Lov nr. 65/2015 (§5 Endringer i straffeprosessloven)

⁵⁸ Prop. 141 L (2009-2010) side 97 se også side 132

⁵⁹ Rt. 1995 s. 1975 (side 1977)

Etter straffeprosessloven § 40 første ledd annet og tredje punktum er retten forpliktet til å informere om de momentene den har lagt vekt på ved fastsetting av straff. Av forarbeidene fremgår det at dersom det er mulig å angi eksakt hvor stort fradraget er, bør dette gjøres.⁶⁰

Synliggjøring av straffereduksjon kan ha positiv effekt både overfor den lovbryteren som tilstår og overfor lovbreakere som i fremtiden skal vurdere å samarbeide med politiet, ved at vedkommende får se at samarbeid med politiet er lønnsomt. Andre hensyn som regelen ivaretar, er at den kan bidra til å skape tillit mellom lovbreakeren og rettsvesenet. Synlighet er en av forutsetningene for at ordningen med straffereduksjon skal få den effekt lovgiver har tilsiktet.⁶¹ Dersom det i hver enkelt dom konkret fremgår hvor mye straffereduksjon lovbreakeren er tilkjent, grunnet samarbeid med politiet, kan det antas at ordningen vil fungere mer effektivt.

Som følge av endringene i straffeprosessloven § 40, blir straffereduksjon etter straffeloven § 78 bokstav f nå i større grad synliggjort. Et obligatorisk krav om at anvendelse av straffeloven § 78 bokstav f skal opplyses i domsgrunnene, fører også til at retten krever at aktor og forsvarer kommenterer spørsmålet i sine prosedyrer, eventuelt ved oversendelse av saken til retten for tilståelsesdom.⁶² Et slik krav gir også kjennskap til bestemmelsen.

3.5 Størrelsen på straffereduksjonen

Som tidligere nevnt er straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ taus når det gjelder størrelsen på straffereduksjonen en lovbreakere bør få for å ha samarbeidet med politiet. Bestemmelsen sier at ved straffutmålingen «skal» momentene i bokstav a-i i formildende retning «tas i betraktning». Noen mer konkret veiledning enn dette gir ikke lovteksten.

Ettersom straffereduksjonens størrelse skal bero på de konkrete omstendighetene i den enkelte sak,⁶³ blir det vanskelig å si noe konkret om straffereduksjonens størrelse generelt, da ingen saker er helt like. I Rt. 2012 s. 330 uttalte Høyesterett at «[d]et kan ikke utledes noen klare retningslinjer av Høyesteretts praksis for hvilken vekt slikt samarbeid skal tillegges ved straffutmålingen».⁶⁴ Videre uttalte Høyesterett at det er «vanskelig å sette opp generelle

⁶⁰ Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side. 485

⁶¹ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 8

⁶² Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) side 485

⁶³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 39

⁶⁴ Rt. 2012 s. 330 (avsnitt 13)

retningslinjer for størrelsen på det fradrag som bør gis i den enkelte sak». ⁶⁵ Et bidrag til oppklaring av andre lovbrudd gir ikke automatisk krav på redusert straff ved straffutmåling. Det er flere faktorer som må vurderes før en eventuell reduksjon skal gis. Det er opp til rettens skjønn i den enkelte sak å avgjøre om lovbrysterens bidrag til oppklaring av andre lovbrudd skal føre til straffereduksjon og, i så fall, omfanget av reduksjonen.

At motivasjon er en viktig faktor som må være til stede for at en lovbryster skal samarbeide med politiet, har også blitt anerkjent i tidligere dommer. Det vises blant annet til Rt. 1995 s. 242, hvor Høyesterett uttalte at det er viktig for politiet at lovbrysteren motiveres til samarbeid, i tillegg til at en reduksjon av straffen må gi en «rimelig kompensasjon» for den faren siktede pådrar seg gjennom et slikt samarbeid. ⁶⁶ Et annet eksempel er Rt. 2005 s. 314, hvor Høyesterett uttalte at samarbeid med politiet må føre til reduksjon i «straff». ⁶⁷ Videre påpekte Høyesterett at «ein slik reduksjon skal gi ein sikta grunn til å samarbeide med politiet med tanke på fullstendig oppklaring. Samstundes må reduksjonen vere så stor at ein sikta ser seg tent med å ta den risikoen samarbeid inneber». ⁶⁸

Rettens plikt til å vektlegge samarbeid har en signaleffekt om at det er lønnsomt for siktede å samarbeide med politiet. Rt. 2002 s. 473 gjaldt spørsmål om straffutmåling i forbindelse med forsøk på innføring av ca. 50 kg kokainklorid. To av de tiltalte, heretter kalt A og B, ble begge idømt elleve års betinget fengselsstraff av lagmannsretten. Både A og B anket over straffutmålingen. B hadde samarbeidet med politiet helt fra starten av. Han hadde «gitt politiet en rekke verdifulle opplysninger, både om den aktuelle sak, foranledningen for denne på Trinidad, og dessuten om narkotikatrafikk fra Trinidad i en sak som fortsatt er under etterforskning (...)». ⁶⁹ A hadde på sin side startet samarbeidet med politiet på et langt senere tidspunkt. Førstvoterende uttalte at «selv om det er mulig at også As forklaring i noen grad førte til at bevisføringen under hovedforhandlingen kunne forenkles, kan det bare tillegges en begrenset betydning». ⁷⁰ Førstvoterende uttalte videre at det må tillegges vekt at B har gitt opplysninger for etterforskningen av en annen narkotikasak. ⁷¹ Videre viste førstvoterende til påtalemyndighetens påtegning i forbindelse med B sin anke til Høyesterett:

⁶⁵ Rt. 2012 s. 330 (avsnitt 17)

⁶⁶ Rt. 1995 s. 242 (side 243)

⁶⁷ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 23)

⁶⁸ Rt. 2005 s. 314 (avsnitt 23)

⁶⁹ Rt. 2002 s. 473 (side 475)

⁷⁰ Rt. 2002 s. 473 (side 475)

⁷¹ Rt. 2002 s. 473 (side 475)

«Dersom lagmannsrettens dom skulle bli stående, vil dette i tilfelle etter påtalemyndighetens oppfatning vise at straffutmålingsmessig så har en siktet lite å hente ved et samarbeide med politiet, idet retten til syvende og sist ikke vektlegger bistand til politiets etterforskning slik at den som gir viktige opplysninger til politiet ender opp med samme straff som en som ikke har bistått i samme omfang eller på samme måte».⁷²

Høyesterett var enig med påtalemyndighetens påtegning om at de to domfelte ikke kunne få samme straff, ettersom de siktede hadde samarbeid med politiet i ulikt omfang. Av den grunn kom retten frem til at B, som hadde bidratt i betydelig grad, måtte idømmes fengselsstraff på ni år, mens A ble idømt fengselsstraff på ti år og seks måneder.

Både A og B ble dømt for overtredelse av straffeloven § 162 tredje ledd første punktum, men ved straffutmålingen ble de behandlet ulikt, nettopp på grunn av samarbeidet de hadde med politiet. At B, som i betydelig grad hadde samarbeidet med politiet, fikk ett og halvt år mindre fengselsstraff enn A, som hadde bidratt i mindre grad, viser at graden av samarbeid får betydning for straffutmålingen. Den som i betydelig grad faktisk samarbeider med politiet skal ikke få samme straff som en lovbrøyer som ikke har bidratt i samme omfang.

3.6 Hvor mye kan straffereduksjonen utgjøre av den totale straffen?

I det følgende skal det undersøkes hvorvidt det kan oppstilles en maksimal straffereduksjon og, i forlengelsen av det, i hvilket tilfelle en slik maksimal reduksjon kan gis.

Av straffeloven § 78 fremgår det at «[v]ed straffutmålingen skal» momentene i bokstav a-i «i formildende retning især tas i betraktning». I lovteksten står det ikke hvor mye den maksimale reduksjonen kan være. Lovteksten oppstiller ingen skranker for maksimal reduksjon, utover at momentene skal få betydning. Det fremgår heller ikke av forarbeidene konkret hva den maksimale reduksjonen kan bli når vilkårene i § 78 bokstav f annet alternativ er oppfylt. Høyesterett har heller ikke uttalt noe konkret om hvor mye den maksimale reduksjonen kan være.

⁷² Rt. 2002 s. 473 (side 475)

I 2020 ble Straffelovrådet oppnevnt for å utrede og legge frem forslag om endringer i straffelovgivningen etter nærmere oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. Straffelovrådet kom med forslag om at det i en del tilfeller kan være grunn til å gi straffereduksjon på opp til 50 % i saker som gjelder organisert kriminalitet.⁷³ Dette begrunner de med at

«en gjerningsperson som bidrar med informasjon til politiet om bakmenn og deres rolle i gruppen, og som med det bidrar til at politiet straffeforfølger sentrale skikkelser i gruppen og med det sikrer at gruppen mister mye av sin handlekraft, bør kunne gis inntil 50 % fradrag i straffen. I slike tilfeller vil samarbeidet ha såpass vesentlige virkninger at det er på sin plass å gi gjerningspersonen et merkbart og tydelig fradrag i straffen (...)».⁷⁴

I utredningen til NOU 2020: 4 uttrykkes det at departementet i utgangspunktet er enig med Straffelovrådet om at det kan være gode grunner til å gi et tydelig fradrag i straffen for den som samarbeider med politiet i saker knyttet til organisert kriminalitet. Samtidig mente departementet at en for *stor* reduksjon i straff kan motivere til uriktige forklaringer om andre kriminelle og at en ordning hvor det legges stor vekt på samarbeid med politiet også kan føre til hardere selvjustis i gjengmiljøer. Derfor så ikke departementet det som hensiktsmessig å gi noen nærmere føringer om hvor stort fradrag i straffen som bør kunne gis.⁷⁵

Høyesterett skiller ikke alltid tydelig mellom alternativene «uforbeholden tilståelse» og «bidrag til oppklaring av andre straffesaker» etter § 78 bokstav f. De to alternativene er nært beslektet og har delvis overlappende hensyn. Høyesterett har i de fleste tilfellene gitt en samlet reduksjon når vilkårene for § 78 bokstav f første og annet alternativ har vært oppfylt. For eksempel bestemte Høyesterett i HR-2018-1987-A at tiltalte fikk 20 % reduksjon for tilståelse og samarbeid med politiet. Det ble altså gitt en samlet reduksjon etter § 78 bokstav f første og annet alternativ. Selv om det i de fleste tilfeller er gitt en samlet redusert straff, er det etter rettspraksis klart at den største reduksjonen gis der forklaringen omfatter forhold som politiet ikke hadde kjennskap til fra før, eller ikke ville ha kunnet bevise uten forklaringen.⁷⁶

⁷³ NOU 2020: 4, side 104

⁷⁴ NOU 2020: 4, side 104

⁷⁵ Prop. 190 L (2020-2021) side 40

⁷⁶ Rundskriv nr. 3/2007 side 4

Arbeidsgruppen som arbeidet med lovendringen til straffeloven av 1902 i 1999–2000 foreslo at man i forarbeidene burde angi et «normalnivå» på redusert straff ved tilståelse. Normalnivået skulle utgjøre en reduksjon av straffen på 1/3 og i særlige tilfeller ned mot halv straff.⁷⁷ Departementet støttet ikke en slik kvantifisering av straffereduksjonen. Departementets begrunnelse var at sakene er for varierte og at et slikt «normalnivå» uansett ville danne seg gjennom rettspraksis.⁷⁸

På bakgrunn av ovenstående praksis kan man se at verken lovteksten, forarbeidene eller rettspraksis har oppstilt en maksimalgrense for hvor mye lovbryter kan tilkjennes straffereduksjon ved å ha samarbeidet med politiet. Dette skyldes at ingen saker er like, og at lovbryterens bidrag forekommer i forskjellig omfang og på forskjellige tidspunkt, som igjen resulterer i at disse bidragene kan ha ulik betydning og vekt for saken.

⁷⁷ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 39

⁷⁸ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 39

4 Forholdet mellom påtalemyndigheten og domstolen i relasjon til straffutmåling

4.1 Innledning

Det har i kapittel 2 og 3 blitt redegjort for virkeområdet til straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ og hvilken betydning det har at man er innenfor bestemmelsens virkeområde. Det skal nå ses på andre del av avhandlingen, som omhandler forholdet mellom påtalemyndigheten og domstolene når det gjelder straffutmålingen.

Dette kapitlet behandler påtalemyndighetens adgang til å gi tilsagn om straffereduksjon til siktede. Innledningsvis vil jeg behandle hvilken adgang påtalemyndigheten har til å gi lovbrøyteren tilsagn om straffepåstand, jf. punkt 4.2. Forutsatt at det er slik rettslig adgang, blir neste spørsmål hvordan slike tilsagn skal gis, jf. punkt 4.3. Deretter må det undersøkes hvor langt påtalemyndigheten selv er bundet av et slikt tilsagn gitt til siktede, jf. punkt 4.4. Videre skal det foretas en analyse av Straffeprosessutvalgets lovforslag om straffetilsagn, jf. punkt 4.5. Etter dette skal det foretas en nærmere gjennomgang av i hvilken grad domstolene er bundet av forhåndstilsagn ved straffutmålingen, jf. punkt 4.6. Kapittel 4 avsluttes med en analyse av Straffeprosessutvalgets forslag til ny straffeprosesslov § 32-3, jf. punkt 4.7.

4.2 Påtalemyndighetens adgang til å gi lovbrøyteren tilsagn om straffepåstand

Spørsmålet er om påtalemyndigheten kan komme med forhåndstilsagn til lovbrøyteren om en redusert straffepåstand mot at vedkommende bidrar til oppklaring av andre lovbrudd, jf. straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ. Problemstillingen er ikke uttrykkelig regulert i straffeprosessloven og det er nødvendig å se hen til hvordan spørsmålet er blitt behandlet i rettspraksis.

Spørsmålet om påtalemyndighetens adgang til å gi lovbrøyteren forhåndstilsagn om straffepåstand har vært til behandling i Høyesterett ved flere anledninger. Det er særlig tre avgjørelser som er aktuelle: Rt. 2009 s. 1336, Rt. 2005 s. 1453 og Rt. 2007 s. 616

Storkammerdommen Rt. 2009 s. 1336 gjaldt straffutmåling i en sak om grov familievold. Om påtalemyndighetens adgang til å gi forhåndstilsagn til lovbyteren, uttalte førstvoterende følgende:

«I norsk rett er det ingen lovregulering av avtaler mellom påtalemyndigheten og den siktede om straffepåstanden. Høyesterett har i to avgjørelser om slike avtaler – Rt-2005-1453 og Rt-2007-616 – ikke reist spørsmål ved adgangen til å inngå avtalene. Det er heller ikke spørsmålet i vår sak; det Høyesterett nå skal ta stilling til, er om, og i tilfelle i hvilken grad, avtalene skal få betydning for domstolenes straffutmåling».⁷⁹

Spørsmålet om påtalemyndighetens adgang til å gi forhåndstilsagn ble for første gang behandlet i Rt. 2005 s. 1453, som gjaldt en grov narkotikaforbrytelse. Høyesterett drøftet blant annet spørsmålet om påtalemyndighetens adgang til å fragå tilsagnet til siktede når omfanget av straffeforholdet viser seg å være større enn antatt. Retten gikk ikke direkte inn på spørsmålet om påtalemyndigheten kan gi forhåndstilsagn til siktede, men drøftet isteden hvorvidt påtalemyndigheten kan fravike tilsagnet. Førstvoterende uttalte at siktede kan ha behov for nærmere kunnskap om de strafferettslige konsekvensene av å tilstå.⁸⁰ Førstvoterende oppstilte retningslinjer for hvordan påstandstilsagn bør gis. Blant annet må det for lovbyteren klargjøres at domstolene ikke er bundet til å følge den straffepåstanden som påtalemyndigheten nedlegger, samt at omfanget av de straffbare forhold som tilsagnet knytter seg til, må gjøres tilstrekkelig klart.⁸¹ Dette trekker i retning av at retten indirekte aksepterer at påtalemyndigheten kan inngå en avtale med lovbyteren. Det ville også vært unaturlig å oppstille retningslinjer for bruken av påstandstilsagn hvis påtalemyndigheten prinsipielt sett ikke kan gi slike tilsagn.⁸²

I Rt. 2007 s. 616, om anke over straffutmåling, hadde to menn tilstått frihetsberøvelse og grov legemsbeskadigelse i bytte mot en bestemt straffutmåling fra påtalemyndighetens side. Spørsmålet var hvilket straffefradrag som skulle gis. Førstvoterende uttalte på vegne av flertallet at «[g]ode grunner kan etter omstendighetene tale for at påtalemyndigheten inngår denne type avtaler for på den måten å begrense rettsforhandlingen. Dette gjelder spesielt i store, kompliserte saker med mange aktører».⁸³ Uttalelsene tyder på at Høyesterett også i denne saken

⁷⁹ Rt. 2009 s. 1336 (avsnitt 12)

⁸⁰ Rt. 2005 s. 1453 (avsnitt 17)

⁸¹ Rt. 2005 s. 1453 (avsnitt 18)

⁸² Øyen (2010) side 213

⁸³ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 29)

har akseptert at påtalemyndigheten har adgang til å gi lovbrysteren forhåndstilsagn om straffepåstand.

Riksadvokaten har, i sitt rundskriv fra 2007, uttalt at det etter avgjørelsene i dommene fra 2005 og 2007, legges til grunn at «det ikke knytter seg betenkeligheter til at påtalemyndigheten avgir forhåndstilsagn om straffepåstand».⁸⁴

På bakgrunn av disse tre avgjørelsene kan det legges til grunn at påtalemyndigheten har adgang til å inngå forhåndsavtaler om straffutmåling med lovbrysteren. Øyen har også fremhevet at disse «tre avgjørelsene må forstås slik at kompetent påtalemyndighet kan gi påstandstilsagn, men at denne adgangen er undergitt klare begrensinger».⁸⁵

4.3 Hvordan kan påtalemyndigheten gi forhåndstilsagn?

Det er nå konstatert at påtalemyndigheten kan gi forhåndstilsagn til lovbrysteren. Samtidig er det forventet at visse kriterier skal være oppfylt før et eventuelt tilsagn gis. Den første problemstillingen er om forhåndstilsagn fra påtalemyndigheten vil være i strid med løfteforbudet som fremgår av straffeprosessloven § 232 annet ledd, jf. straffeprosessloven § 92 annet ledd.

Det følger av straffeprosessloven § 232 annet ledd at dersom lovbrysteren er villig til å forklare seg, oppfordres han til å forklare seg sannferdig, og at reglene i straffeprosessloven § 92 «gjelder tilsvarende». Av § 92 annet ledd første punktum fremgår det at «[l]øfter, uriktige opplysninger, trusler eller tvang [ikke må] brukes» under avhør.

Et «løfte» er et tilsagn om at mistenkte skal motta et gode.⁸⁶ Å gi tilsagn om at siktede vil få redusert straff dersom vedkommende tilstår, er å anse som et gode. Det fremgår ikke av straffeprosessloven hva som er formålet med løfteforbudet, men ut fra plasseringen av forbudet kan det tyde på at formålet er å hindre at mistenkte personer utsettes for en betenkelig fristelse.⁸⁷

⁸⁴ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 10

⁸⁵ Øyen (2010) side 214

⁸⁶ Øyen (2010) side 208

⁸⁷ Øyen (2010) side 209

I NOU 2016: 24, under overskriften «Forbud mot bruk av løfter», uttalte Straffeprosessutvalget at § 92 annet ledd første punktum må antas å kunne ha selvstendig betydning for påtalemyndighetens adgang til å inngå avtale med mistenkte, ettersom slike avtaler ofte vil forutsette bruk av løfter.⁸⁸ Det ble videre uttalt at løftebegrepet er noe snevrere enn ordlyden tilsier og at det må leses inn et utilbørighetsvilkår.⁸⁹

I straffeprosessen er det gjerne de løftene som er betinget av at lovbrøteren gjør eller sier noe, som er interessant for om løfteforbudet kommer til anvendelse.⁹⁰ I NOU 2016: 24 uttalte Straffeprosessutvalget at hvorvidt løfteforbudet er krenket, neppe avhenger av om man står overfor et tilsagn eller tilbud som rent språklig må anses som et «løfte». Videre ble det uttalt at det antagelig vil ha stor betydning om det er saklig grunn for tilsagnet, og ikke minst om tilsagnet og situasjonen ellers medfører at mistenkte blir utsatt for utilbørlig press.⁹¹

På bakgrunn av Straffeprosessutvalgets uttalelse om «løfteforbudet» og drøftelsen av straffeprosessloven § 232 annet ledd, jf. straffeprosessloven § 92 annet ledd første punktum, kan det legges til grunn at så lenge påtalemyndigheten har saklig grunn for sitt tilsagn til lovbrøteren, og et slikt tilsagn ikke medfører utilbørlig press overfor lovbrøteren, vil et slikt tilsagn ikke være ulovlig etter § 92.

Neste problemstilling er hvilket krav Høyesterett har oppstilt for at påtalemyndigheten skal kunne gi forhåndstilsagn. I Rt. 2005 s. 1453 uttalte førstvoterende at i den utstrekning det skal gis tilsagn, er det to forhold som må avklares overfor lovbrøteren:

«For det første må det klargjøres for siktede at domstolene ikke er bundet til å følge den straffepåstand som påtalemyndigheten nedlegger. Og for det annet må omfanget av de straffbare forhold som tilsagnet knytter seg til, gjøres tilstrekkelig klart».⁹²

Tilsagnet fra påtalemyndigheten må dermed være gitt på et riktig og faktisk grunnlag. Dersom omfanget av straffbare forhold ikke er tilstrekkelig klarlagt, vil ikke tilsagnet fra påtalemyndigheten være gyldig, og påtalemyndigheten kan fravike sitt tilsagn.

⁸⁸ NOU 2016: 24 side 366

⁸⁹ NOU 2016: 24 side 366

⁹⁰ Øyen (2010) side 208

⁹¹ NOU 2016: 24 side 366

⁹² Rt. 2005 s. 1453 (avsnitt 18)

I Rt. 2007 s. 616 uttalte førstvoterende at «gode grunner kan etter omstendighetene tale for at påtalemyndigheten inngår denne type avtaler for på den måten å begrense rettsforhandlingen»⁹³ Videre ble det presisert at «[f]orutsetningen er selvfølgelig at påtalemyndigheten ved inngåelse av slike avtaler opptrer lojalt i forhold til de retningslinjer for strafferabatt som er trukket opp i Høyesteretts praksis».⁹⁴ Dette tyder på at Høyesterett godtar at påtalemyndigheten gir forhåndstilsagn til siktede, under forutsetning av at påtalemyndigheten følger de retningslinjene som er nevnt.

Øyen utvider rettlingslinjene og mener at det er tre punkter som påtalemyndigheten må følge for å kunne gi forhåndstilsagn til lovbrøyteren.⁹⁵ Påtalemyndigheten må forsikre seg om at mistenkte har forstått følgende retningslinjer: For det første, at det er domstolen som har det endelige ordet med hensyn til hvilken straff som skal idømmes, for det andre, at domstolen ikke har plikt til å tillegge et påstandstilsagn vekt når straffen skal fastsettes og, for det tredje, at forhåndstilsagn fra påtalemyndigheten er betinget av at påstanden ikke skal knyttes til en vesentlig mer alvorlig siktelse enn den som foreligger.⁹⁶

Riksadvokaten har i sitt rundskriv fra 2007 også nevnt tre vilkår som må være til stede dersom påtalemyndigheten skal kunne gi forhåndstilsagn om straffepåstand til lovbrøyteren.⁹⁷ De to første vilkårene som riksadvokaten nevner, er de samme vilkårene som er nevnt i 2005-dommen, og det siste vilkåret går ut på at tilsagnet må gis av påtalemyndigheten og ikke av etterforsker.⁹⁸ Dersom forhåndstilsagn gis av politiet, hvor tiltalekompetansen ligger hos overordnet påtalemyndighet, må det på forhånd konfereres med Statsadvokaten.⁹⁹

På bakgrunn av ovenstående praksis kan man legge det til grunn at så lenge påtalemyndigheten følger de retningslinjene som er fremsatt av Høyesterett for å kunne gi forhåndstilsagn, vil et slikt forhåndstilsagn være gyldig.

⁹³ Rt. 2007 s. 616 (side 29)

⁹⁴ Rt. 2007 s. 616 (side 29)

⁹⁵ Øyen (2010) side 214

⁹⁶ Øyen (2010) side 214

⁹⁷ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 10

⁹⁸ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 10

⁹⁹ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 9

4.4 Hvor langt påtalemyndigheten selv er bundet av avtale med siktede

Under dette punktet skal det først vurderes hvor langt påtalemyndigheten selv er bundet av avtale med lovbrøyteren. Deretter skal det vurderes i hvilket tilfelle det kan sies at påtalemyndigheten er utenfor avtalen.

Det må foreligge tungtveiende grunner for at påtalemyndigheten skal kunne fravike sitt forhåndsutslag med lovbrøyteren. I de tilfellene hvor påtalemyndigheten har fulgt retningslinjene nevnt ovenfor, vil det være naturlig å legge til grunn at påtalemyndigheten er bundet av sitt opprinnelige forhåndstilsagn. Hensynet til allmenhetens tillit til forvaltningen trekker i retning av at det må foreligge tungtveiende grunner før påtalemyndigheten kan fravike sitt eget forhåndstilsagn. Man skal kunne stole på løfter gitt av offentlige myndigheter.

Når det gjelder problemstillingen om i hvilket tilfelle påtalemyndigheten kan sies å være utenfor avtalen, må avtalen vurderes nærmere. Avtalen mellom påtalemyndigheten og lovbrøyteren er gjeldende så lenge lovbrøyteren og påtalemyndigheten står overfor samme situasjon, altså at det gjelder samme lovbrudd som da avtalen ble inngått. Et tilsagn må altså være gitt på et riktig faktisk grunnlag.¹⁰⁰ Dersom det senere kommer frem at lovbrøyterens rolle eller den straffbare virksomheten er mer omfattende, vil forhåndstilsagnet fra påtalemyndigheten ikke være bindende.¹⁰¹

I Rt. 2005 s. 1453 fikk lovbrøyteren forhåndstilsagn fra påtalemyndigheten, men først etter at forhåndstilsagnet var gitt, tilsto siktede en rekke andre alvorlige narkotikaforbrytelser som politiet ikke kjente til fra før. På bakgrunn av disse ytterligere forholdene gikk påtalemyndigheten bort ifra sitt forhåndstilsagn. Vedrørende spørsmålet om påtalemyndigheten kan fravike sitt forhåndstilsagn, uttalte førstvoterende følgende: «De er slik jeg ser det, av en slik karakter og av et slikt omfang at påtalemyndigheten må sies å ha hatt god grunn til å gå ifra tilsagnet om at straffepåstanden skulle være syv års fengsel».¹⁰² Avgjørelsen illustrerer at når siktede senere trekker inn nye forhold og forsøker å hevde at avtalen også gjelder disse nye forholdene, vil ikke avtalen mellom påtalemyndigheten og lovbrøyteren være gjeldende. Rammen for det opprinnelige tilsagnet og den senere straffesaken som trekkes inn er ikke den

¹⁰⁰ Kjelby (2019) side 353

¹⁰¹ Kjelby (2019) side 353

¹⁰² Rt. 2005 s. 1453 (avsnitt 19)

samme. Også dette kan med fordel klargjøres overfor siktede.¹⁰³ Dette viser igjen at det er gode grunner til å klargjøre retningslinjene som slike tilsagn er bundet av overfor siktede.

Med utgangspunkt i retningslinjene som er nevnt over vedrørende påtalemyndighetens adgang til å kunne gi forhåndstilsagn til lovbrysteren, kan det legges til grunn at påtalemyndigheten selv er bundet av eget forhåndstilsagn, så lenge tilsagnet er knyttet til riktige straffbare forhold både når det gjelder art og omfang.

4.5 Straffeprosessutvalgets forslag om straffetilsagn i ny straffeprosesslov § 28-7 første ledd

Straffeprosessutvalgets forslag om påtalemyndighetens adgang til å komme med tilsagn om straffepåstand fremkommer i utvalgets forslag til ny straffeprosesslov § 28-7 første ledd. Forslaget lyder som følger:

«Når mistenkte ved tilståelse eller på annen måte bidrar med opplysninger av betydning, kan påtalemyndigheten forplikte seg til å nedlegge en bestemt påstand om straff».¹⁰⁴

Ordlyden «kan» indikerer at påtalemyndigheten ikke er pliktig til å gi et tilsagn, men kan velge å gi tilsagn dersom de anser behov for det. Ordlyden «forplikte seg» indikerer at påtalemyndigheten blir bundet av forhåndstilsagnet.

Når det gjelder ordlyden «tilståelse eller på annen måte bidrar» synes det å være oppstilt to alternativer som påtalemyndigheten kan forplikte seg til. Første alternativ er der lovbrysteren «tilstår» og neste alternativ er når lovbrysteren «eller på annen måte bidrar». Ordlyden «eller» peker i retning av at utvalget virker å se på uforbeholden tilståelse og oppklaring av andre lovbrudd som to sider av samme mynt. Utvalget uttaler imidlertid at «[d]et er et vilkår for å gi tilsagn at mistenkte tilstår eller gir opplysninger ‘av betydning’, forutsetningsvis for *egen sak*. Det er ikke tilstrekkelig at mistenkte utelukkende gir opplysninger om lovbrudd begått av andre».¹⁰⁵

Utvalget har med andre ord foreslått et vilkår som må være oppfylt for at lovbrysteren skal kunne få tilsagn om en bestemt straffepåstand. Det er ikke nok at lovbrysteren bidrar til oppklaring av

¹⁰³ Riksadvokatens rundskriv nr. 3/2007 side 10

¹⁰⁴ NOU 2016: 24 side 65

¹⁰⁵ NOU 2016: 24 side 633

lovbrudd som er begått av andre, bidraget fra lovbrysteren må også gjelde egen sak. Det må derfor legges til grunn at paragrafen kun kommer til anvendelse i de tilfellene hvor mistenkte først og fremst bidrar til oppklaring av egen sak.

Årsaken til at lovbrysteren først og fremst må bidra til å gi «andre opplysninger» av betydning for «egen sak» er, begrunnet av utvalget, blant annet, med å unngå å ha en kronvitneordning.¹⁰⁶ En kronvitneordning betyr, i korte trekk, påtalemyndigheten tilsier en av de medskyldige i en kriminell virksomhet straffrihet eller midl behandling mot den siktede opptrer som vitne «kronvitne» mot hovedmannen.¹⁰⁷ Etter utvalgets mening, vil slike kronvitneordninger være problematisk ved at det «stride[r] mot utbredte rettferdighetsforestillinger at noen skal kunne kjøpe seg fri fra straffansvar ved å angi medsamsvorne».¹⁰⁸ Videre påpekte utvalget at «[s]like ordninger vil bygge opp under en angiverkultur og medfører uønsket straffrihet for kronvitnets handlinger».¹⁰⁹ Det kan også stilles spørsmål til troverdigheten om opplysninger som gis av kronvitner.¹¹⁰ Lovbrysteren vil i slike tilfeller ha «et særlig motiv for å begrense eget ansvar og overdrive ansvaret for øvrige impliserte for derved å styrke egen forhandlingsposisjon».¹¹¹

Det er likevel ikke slik at lovbrysteren er forhindret fra å få straffereduksjon for å ha bidratt til oppklaring av andre saker. Utvalget har påpekt at så lenge vilkåret om at lovbrysteren tilstår eller bidrar til å gi andre opplysninger av betydning for «egen sak» er oppfylt, skal det ved straffutmålingen også legges vekt på om lovbrysteren i vesentlig grad bidratt til å oppklare «andre lovbrudd» begått av øvrige personer, jf. straffeloven § 78 bokstav f.¹¹²

Før vedtakelsen av straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ var det også lignende skepsis til å gi straffereduksjon ved lovbrysterens bidrag til oppklaring av andre saker når han eller hun ikke selv har tilstått. Departementet uttalte at etter deres syn er betenkeligheten til å lovfeste en regel om straffereduksjon grunnet politisamarbeid langt større enn betenkeligheter ved en tilsvarende bestemmelse om tilståelse.¹¹³ Departementet viste til arbeidsgruppens påstand om at det «lett vil kunne oppstå tvil om siktedes forklaring er sannferdig eller ikke», særlig ettersom

¹⁰⁶ NOU 2016: 26 side 379

¹⁰⁷ Andenæs og Myhrer (2009) side 203

¹⁰⁸ NOU 2016: 24 side 378

¹⁰⁹ NOU 2016: 24 side 379

¹¹⁰ NOU 2016: 24 side 379

¹¹¹ NOU 2016: 24 side 379

¹¹² NOU 2016: 24 side 379

¹¹³ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 38

siktede «i slike situasjoner, i motsetning til ved tilståelser, har lite å tape på å gi opplysningene».¹¹⁴

Paragraf 28-7 ville ikke medført store endringer i forhold til hva som er gjeldende rett i dag, foruten de ovennevnte forholdene, blant annet at lovbryster ikke skal tilkjennes straffereduksjon dersom vedkommende bare bidrar til oppklaring av andre saker uten å ha selv tilstått eller gitt opplysninger av betydning for egen sak. Det er gjennom flere høyesterettsavgjørelser blitt anerkjent at påtalemyndigheten kan gi forhåndstilsagn til siktede.¹¹⁵ Når det gjelder disse forhåndstilsagnene, har retten også anerkjent at påtalemyndigheten kan fravike avtalen ved bristende forutsetninger, jf. Rt. 2005 s. 1453. Sistnevnte tilfelle er også blitt tatt hensyn til ved forslag til ny straffeprosesslov.

4.6 I hvilken grad er retten bundet av forhåndstilsagn ved straffutmålingen?

Under dette punktet skal det drøftes i hvilken grad retten er bundet av forhåndstilsagn ved straffutmålingen. Deretter skal det vises kort til den såkalte «plea bargaining»-ordningen for å vurdere om i hvilken grad norsk rettstilstand ligner på en slik ordning.

Som nevnt over, kan påtalemyndigheten gi bindende forhåndstilsagn til siktede såfremt disse følger retningslinjene angitt av Høyesterett. En annen interessant problemstilling er i hvilken grad avgivelsen av slike forhåndstilsagn er styrende for rettens straffutmåling.

Utgangspunktet er straffeprosessloven § 38 annet ledd. Av denne bestemmelsen fremgår det at «[m]ed hensyn til det straffebud som skal anvendes på forholdet, er retten ikke bundet av tiltalen eller de påstander som er fremsatt. Det samme gjelder med hensyn til straff og andre rettsfølger». Ordlyden i annet ledd gir uttrykk for at domstolene står fritt med hensyn til reaksjonsfastsettelsen og at påtalemyndigheten ikke binder retten til bestemte rettsregler gjennom tiltalebeslutningen. Når annet ledd annet punktum sier «[d]et samme gjelder med hensyn til straff og andre rettsfølger» siktes det til at retten tilsynelatende har samme kompetanse ved straffespørsmål som ved skyldspørsmål.

¹¹⁴ Ot.prp. nr. 81 (1999-2000) side 38

¹¹⁵ Rt. 2005 s. 1453, Rt. 2007 s. 616 og Rt. 2009 s. 1336

Selv om det klare utgangspunktet etter norsk lov er at forhåndstilsagn fra påtalemyndigheten ikke er bindende overfor retten, jf. straffeprosessloven § 38 annet ledd annet punktum, har det likevel blitt reist spørsmål om slike tilsagn skal ilegges selvstendig vekt når retten skal utmåle straffen. Høyesterett har tatt stilling til denne problemstillingen i, blant annet, Rt. 2007 s. 616, Rt. 2009 s. 1336 og Rt. 2011 s. 1210. Disse avgjørelsene og Høyesteretts vurdering av dette spørsmålet vil i det følgende undersøkes nærmere.

I storkammeravgjørelsen Rt. 2009 s. 1336 kom førstvoterende frem til at retten ikke er bundet av påtalemyndighetens tilsagn. Det ble blant annet vist til Rt. 2007 s. 616 og mindretallets drøftelse. Førstvoterende uttalte at «[m]in konklusjon er etter dette den samme som mindretallets i 2007-dommen – at en påstand som påtalemyndigheten har nedlagt som motstykke til en tilståelse, ikke kan tillegges selvstendig betydning for straffutmålingen».¹¹⁶ Dommen fra 2009 ble avsagt med 11 dommere. Retten konkluderte enstemmig at domstolene ikke er bundet av et tilsagn mellom lovbrøyteren og påtalemyndigheten.

I Rt. 2007 s. 616, angående spørsmålet om retten var bundet av påtalemyndighetens avtale med siktede, var flertallet enig i lagmannsrettens vurdering av betydningen av slike avtaler. Førstvoterende, som representant for flertallet, viste til lagmannsrettens uttalelse, der det fremgikk at det er av «grunnleggende betydning for tilliten til de rettshåndhevende myndigheter, herunder påtalemyndighetens autoritet, at påtalemyndighetens avtaler og tilsagn ikke uten videre blir neglisjert av domstolene».¹¹⁷ Videre skrev førstvoterende at det må være «en viss forutberegnelighet med hensyn til hvilket gjennomslag påtalemyndigheten vil kunne regne med å få i domstolen» og at domstolen må tillegge slike tilsagn «en viss selvstendig betydning».¹¹⁸ Flertallets uttalelse kan tolkes slik at retten ikke er bundet av straffepåstandene, men at påstandene etter et tilsagn mellom påtalemyndigheten og lovbrøyteren bør ha en viss selvstendig vekt ved straffutmålingen.

Mindretallet i samme avgjørelse var uenig med flertallet når det gjaldt betydningen av påtalemyndighetens avtale med siktede overfor retten. Annenvoterende, som representant for mindretallet, uttalte at det er et «grunnfestet prinsipp i norsk straffeprosess at domstolene står

¹¹⁶ Rt. 2009 s. 1336 (avsnitt 28)

¹¹⁷ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 27)

¹¹⁸ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 29)

fritt i forhold til påtalemyndighetens straffepåstand, jf. straffeprosessloven § 38 andre ledd».¹¹⁹
Avslutningsvis uttalte annenvoterende at:

«[e]n ordning hvor påtalemyndigheten som motytelse for en uforbeholden tilståelse, skal kunne gi et mer eller mindre bindende tilsagn om redusert straff, vil representere en prinsipiell nydannelse i vår straffeprosess. (...) Av hensyn til vårt system for maktfordelingen mellom lovgivning og domstoler bør domstolene etter mitt syn under ingen omstendigheter gripe inn i den pågående lovgivningsprosess».¹²⁰

Dette er viktige momenter som kunne vært tillagt mer vekt av flertallet, nettopp fordi det samsvarer med straffeprosessloven § 38 annet ledd annet punktum, som tydelig fastslår at retten «ikke [er] bundet» av påtalemyndighetens avtale med siktede. I tillegg forutsetter lovgiverviljen at Høyesterett er det maktorgan som skal utmåle den strafferettslige reaksjon, samt normere og utvikle straffutmålingspraksisen.

Rt. 2011 s. 1210 gjaldt fire personers omfattende mobile vinningskriminalitet i form av innbruddstyverier fra privatboliger og grovt heleri. I forbindelse med aktors forslag om nedsettelse av straff, henviste førstvoterende til Rt. 2009 s. 1336 og uttalte at «jeg finner grunn til å minne om at domstolene på selvstendig grunnlag – ut fra det materiale som legges frem for retten – skal avgjøre hvilket fradrag som alt i alt er riktig i den konkrete saken. Aktors forslag har som sådan ingen selvstendig vekt».¹²¹

Det er viktig å avklare oppgavene til de ulike instansene og sørge for at maktfordelingsprinsippet overholdes. Hvis domstolene skal legge vekt på at det er inngått en avtale mellom påtalemyndigheten og lovbryteren, istedenfor å utmåle straffen selvstendig, blir det i praksis påtalemyndigheten som bestemmer straffen. En slik ordning finner vi derimot i det amerikanske strafferettssystemet, kalt «plea bargaining».

«Plea bargaining» har sitt utspring i «common law»-tradisjonen og er en etablert del av strafferettspleien i flere land. Ordningen går ut på at siktede, som regel gjennom sin forsvarer, og aktor forhandler størrelsen på straffen, mot at siktede tilstår eller erkjenner den straffbare handlingen han eller hun er siktet for. Begrepet «plea bargaining» lar seg ikke lett oversette til et tilsvarende godt begrep på norsk. Direkte oversatt betyr «plea» 'påstand' og «bargaining»

¹¹⁹ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 35)

¹²⁰ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 38)

¹²¹ Rt. 2011 s. 1210 (avsnitt 17)

‘forhandling’ eller ‘avtale basert på forhandlinger’, altså at man forhandler og blir enige om hvilken påstand som skal nedlegges.¹²² Forhandlingene som foregår mellom påtalemyndigheten og siktede, kan i utgangspunktet ikke binde retten.¹²³ Retten kan nekte å godta partenes avtale. Dermed har ikke lovbryteren noen garanti for at avtalen han inngår med påtalemyndigheten vil legges til grunn av retten.¹²⁴ Samtidig har det vist seg at retten i praksis er tilbakeholden med å overprøve slike avtaler som er inngått mellom påtalemyndigheten og siktede.¹²⁵ Når det gjelder avtaler som er inngått før tiltalen er utferdiget, vil disse avskjære domstolens mulighet til å gripe inn.¹²⁶ Det kan dermed sies at ordningen med «plea bargaining» innebærer en bindende avtale mellom påtalemyndigheten og siktede, som er bindende overfor domstolene.

I Norge har vi ikke en ordning som tilsvarer USAs «plea bargaining». Selv om spørsmålet om å innføre en slik ordning i Norge har vært diskutert siden slutten av 1990-tallet, og senest i 2014, har rettsvesenet ikke klart å komme til enighet.¹²⁷ «Plea bargaining»-ordningen kan føre til at saker blir behandlet raskere da dommerens oppgave kun vil være å avgjøre straffutmålingen. Samtidig er «plea bargaining»-ordningen kritisert blant annet fordi den etablerer et system der man ikke blir dømt basert på det man har gjort, men hva man blir enig om at man skal bli dømt for. Et «plea bargaining»-system ville blitt oppfattet som å være «i strid med norske rettsprinsipper».¹²⁸

De ovenfor nevnte høyesterettsavgjørelsene handlet riktignok om tilståelsesrabatt etter straffeloven § 78 bokstav f første alternativ og ikke bidrag til oppklaring av andre lovbrudd etter straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ. Høyesteretts standpunkt må etter min mening likevel kunne gi generelt uttrykk for betydningen et tilsagn fra påtalemyndigheten har for domstolen, uavhengig hva tilsagnet bygger på. Det er de samme hensynene som gjør seg gjeldende i begge tilfeller. I tillegg tilsier maktfordelingsprinsippet at tilfellene bør behandles likt. Det må derfor kunne legges til grunn at Høyesteretts uttalelser om påtalemyndighetens tilsagn også gjelder tilsagn om straffereduksjon etter straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ.

¹²² Kjelby, Gert Johan, 1996 Forhandlinger og avtaler mellom påtalemyndigheten og siktede – straffeprosessuelle forlik? side 230

¹²³ NOU 2016: 24 side 375

¹²⁴ NOU 2016: 24 side 375

¹²⁵ NOU 2016: 24 side 375-378

¹²⁶ NOU 2016: 24 side 376

¹²⁷ NOU 2016: 24 side 376

¹²⁸ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 35) med henvisning til Andenæs, Norsk straffeprosess, Bind I, 3 utgave 2000 side 87

4.7 Straffeprosessutvalgets forslag til ny straffeprosesslov

§ 32-2

Under dette punktet vil Straffeprosessutvalgets nye lovforslag vurderes opp mot dagens ordning. Det skal også drøftes hva som er begrunnelsen for forslaget og om forslaget treffer eller eventuelt fører til andre utilsiktede konsekvenser.

I lys av utvalgets forslag til ny straffeprosesslov § 28-7 (se punkt 4.5) har utvalget foreslått en ny bestemmelse i § 32-3. Denne bestemmelsen handler om rettens forhold til partenes krav og påstander. Forslaget til § 32-3 første ledd fjerde og femte punktum lyder:

«Ved fastsettelse av straff og andre strafferettslige reaksjoner enn inndragning er retten ikke bundet av påstandene. Foreligger bindende tilsagn etter § 28-7, kan retten likevel bare gå utover påstanden det er gitt tilsagn om, når det fremstår som klart at reaksjonsfastsettelsen ellers vil bli feil».¹²⁹

Inngangsvilkåret til forslaget er vilkåret «reaksjonsfastsettelsen ellers ville bli feil». Hva som menes med «reaksjonsfastsettelsen ellers ville bli feil» må vurderes i lys av spørsmålet om hva som er riktig straff, noe som ofte er skjønnsmessig.¹³⁰ Utvalget påpeker at «påtalemyndigheten som regel er nærmest til å vurdere hvilken betydning tiltaltes tilståelse eller samarbeid for øvrig har hatt for avviklingen av saken».¹³¹

Bestemmelsens ordlyd i første ledd fjerde punktum tilsvarer den nåværende straffeprosessloven § 38 annet ledd annet punktum. Av denne bestemmelsen fremgår det at retten ikke er bundet av påtalemyndighetens straffepåstand. En slik forståelse ble også lagt til grunn av flertallet i Rt. 2009 s. 1336, hvor førstvoterende uttalte at «en påstand som påtalemyndigheten har nedlagt som motstykke til en tilståelse, ikke kan tillegges selvstendig betydning for straffutmålingen».¹³²

Det som er nytt i forhold til dagens rettstilstand, er forslaget til § 32-3 første ledd femte punktum. Ordlyden tilsier at lovens hovedregel er at retten i utgangspunktet er bundet av påtalemyndighetens straffepåstand og at retten kun i unntakstilfeller kan gå ut over påstander

¹²⁹ NOU 2016: 24 side 68

¹³⁰ NOU 2016: 24 side 640

¹³¹ NOU 2016: 24 side 640

¹³² Rt. 2009 s. 1336 (avsnitt 28)

det er gitt tilsagn om. Utvalget påpeker at forslaget til § 32-3 første ledd femte punktum «ligger nærmere flertallets løsning i Rt-2007-616, men med en annen innretning».¹³³

I Rt. 2007 s. 616 kom flertallet frem til at påtalemyndighetens tilsagn måtte tillegges en viss selvstendig betydning i straffutmålingen.¹³⁴ Det ble ikke nevnt at påtalemyndigheten kan binde domstolene gjennom avtaler. Forslaget om § 32-2 femte ledd går enda lenger enn avgjørelsen i denne dommen. Etter § 32-3 femte punktum skal tilsagnet ikke bare tillegges vekt, men domstolene skal nå ha gode grunner for å gå utover påstanden det er gitt tilsagn om.

Lovforslaget i § 32-3 vil medføre at dagens rettsstilstand blir endret. En slik regel er ikke i samsvar med dagens gjeldende rett, hvor straffutmålingsspørsmålet er opp til retten å avgjøre. Dersom forslaget til § 32-3 femte punktum blir vedtatt, vil den kompetansen som er tillagt retten når det gjelder straffutmåling bli overført til påtalemyndigheten til fordel for en mer prosessøkonomisk ordning.

I høringsuttalelsen til forslaget om ny § 32-3 femte punktum påpekte Høyesterett at bestemmelsen vil påvirke den «dømmende virksomheten» retten per dags dato har.¹³⁵ Domstolene er den dømmende makt og har ansvaret for å treffe avgjørelser om rettigheter og plikter. Dersom påtalemyndigheten skal gis adgang til å binde retten med sine tilsagn, vil det skje en rolleblending som ikke står i samsvar med maktfordelingsprinsippet.

Formålet med lovforslaget er først og fremst at flere skal tilstå og bidra til oppklaring av andre saker, som igjen kan føre til prosessøkonomiske gevinster. Utvalget påpeker at «[d]ersom formålet med reglene om strafferabatt og straffetilsagn skal realiseres, er det etter utvalgets syn helt sentralt at mistenkte sikres en rimelig grad av forutberegnelighet med hensyn til betydningen av påtalemyndighetens forhåndstilsagn».¹³⁶

Det kan tenkes tilfeller hvor lovforslaget kan påvirke likebehandlingen av lovbrøyteren. I de tilfellene hvor lovbrøyteren inngår avtale med påtalemyndigheten, og påtalemyndigheten avgir et forpliktende forhåndstilsagn, vil domstolene i utgangspunktet være bundet av forhåndstilsagnet og bør dømme lovbrøyteren i tråd med tilsagnet. Spørsmålet er hvordan

¹³³ NOU 2016: 24 side 380

¹³⁴ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 28-29)

¹³⁵ Høringsbrev om NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov – ref. 16/7600 ES AIK/SRY punkt 2.3

¹³⁶ NOU 2016: 24 side 380

pådommelsen for de lovbyterne som tilstår uten å ha inngått avtale med påtalemyndigheten om straffereduksjon blir.

I Rt. 2007 s. 616 pekte annenvoterende, som representant for mindretallet, på samme problemstilling. Annenvoterende uttalte at «en rettstilstand hvor tiltaltes rettsstilling skal være avhengig av aktors forhandlingsvilje og forsvarerens forhandlingsdyktighet, [fremstår] som svært uheldig».¹³⁷ Man kan for eksempel tenke seg et tilfelle der lovbyteren bidrar til oppklaring av andre saker etter § 78 bokstav f annet alternativ og klarer å inngå en god avtale med påtalemyndigheten, slik at han får en stor reduksjon av straffen. Motsatt kan det tenkes en annen lovbyter som også bidrar til oppklaring av en annen sak, men som inngår en mindre god avtale med påtalemyndigheten og følgelig får en mindre straffereduksjon.

Dersom man ser på lovforslaget fra lovbyterens side, vil forslaget kunne være positivt. Lovbyteren vil kunne ha større forutberegnelighet med hensyn til straffereduksjonens størrelse. Lovbyteren vil være mer sikker på at avtalen mellom han og påtalemyndigheten vil få gjennomslag, ettersom retten bare i unntakstilfeller kan fravike avtalen. Vedrørende domstolenes adgang til å kunne gå utover påstanden fra påtalemyndigheten, uttaler utvalget at «[f]or å sikre mistenkte en viss forutberegnelighet foreslås det at retten bare skal kunne gå utover den påstand det er gitt tilsagn om dersom det fremstår som klart at reaksjonsfastsettelsen ellers vil bli feil».¹³⁸ En slik ordning vil være en sikkerhetsventil, men det kan samtidig lett tenkes at gode forhandlere slipper billigere unna fordi reaksjonen ikke «klart» blir feil, men kanskje bare litt lavere enn ellers og således ikke «klar feil» etter lovens ordlyd.

Det kan også stilles spørsmål om forslaget til § 32-3 femte punktum er i strid med Grunnloven. Det fremgår av Grunnloven § 88 første punktum at «Høgsterett dømmer i siste instans». Det er domstolene som er den dømmende makt. Etter utvalgets forslag om § 32-3 femte punktum vil det i realiteten være påtalemyndigheten som dømmer den siktede. Samtidig har utvalget påpekt at retten ikke vil være hindret fra å kunne korrigere feil når det foreligger tilstrekkelig grunnlag for det.¹³⁹ På bakgrunn av det kan det legges til grunn av forslaget til § 32-3 femte punktum ikke er i strid med Grunnloven § 88. Matningsdal påpeker at for Høyesterett vil det være lite aktuelt å henvise saker hvor man ikke står fritt ved straffutmålingen.¹⁴⁰ Videre påpeker Matningsdal at selv om forslaget ikke er i strid med Grunnloven § 88 er det i alle fall i dårlig

¹³⁷ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 36)

¹³⁸ NOU 2016: 24 side 108

¹³⁹ NOU 2016: 24 side 108

¹⁴⁰ Matningsdal (2017) side 294

samsvar med den.¹⁴¹ Videre har Kjelby påpekt at selv om de endringer som § 32-3 femte punktum medfører i realiteten kanskje ikke vil bli satt på spissen,¹⁴² er det likevel viktig å merke at det ikke vil være et ubetydelig ansvar å forvalte denne myndigheten.

¹⁴¹ Matningsdal (2017) side 294

¹⁴² Kjelby (2019) side 352

5 Avsluttende betraktninger

Etter gjennomgangen av straffeloven § 78 bokstav f annet alternativ, er det tydelig at bestemmelsen er et utslag av politisk vilje, herunder et ønske om å redusere kriminalitet og skape prosessøkonomiske verdier. Lovbryterens samarbeid med politiet, og vedkommendes bidrag til oppklaring av andre saker, har vist seg å ha stor økonomisk betydning for politiet og samfunnet.

Etter en gjennomgang av lover, rettspraksis, grunnleggende prinsipper og hensyn, kan det fastslås at påtalemyndigheten i Norge har en forholdsvis snever adgang til å inngå avtaler om sakens utfall med siktede. Påtalemyndighetens straffetilsagn har ingen selvstendig vekt.¹⁴³

Straffeprosessutvalget har i sitt forslag til ny straffeprosesslov § 32-3 første ledd siste punktum, foreslått å gi påtalemyndigheten adgang til å komme med forhåndstilsagn. Det er derimot delte meninger om hvorvidt dette forslaget vil være ønskelig. De fleste høringsinstansene er skeptiske til forslaget. Lovforslaget innebærer en overføring av den kompetansen som er tillagt domstolene til påtalemyndigheten, til fordel for en mer prosessøkonomisk ordning. Dette er neppe forenlig med maktfordelingsprinsippet.

Jeg mener at lovforslaget i ny straffeprosesslov § 32-3 første ledd siste punktum vil kunne resultere i at flere velger å samarbeide med politiet. Etter dagens rettstilstand er det domstolene som kommer frem til riktig straff. Ettersom domstolenes straffutmåling er skjønnsmessig, kan det for siktede være vanskelig å forutsi og forstå hvilken betydning domstolene vil tillegge siktedes samarbeid med politiet. Siden lovforslaget innebærer en adgang for påtalemyndigheten til å gi siktede forhåndstilsagn, kan dette bidra til mer forutberegnelighet for lovbryteren med hensyn til straffens størrelse. Dette vil igjen kunne resultere i at flere lovbrytere benytter seg av adgangen til å inngå avtaler med påtalemyndigheten. Samtidig er det en reell risiko for at en slik ordning kan gå på bekostning av rettssikkerheten for lovbryteren. Som annenvoterende uttalte i Rt. 2007 s. 616, vil «en rettstilstand hvor tiltaltes rettsstilling skal være avhengig av aktors forhandlingsvilje og forsvarerens forhandlingsdyktighet, [fremstå] som svært uheldig».¹⁴⁴

¹⁴³ Rt. 2011 s. 1210 (avsnitt 17)

¹⁴⁴ Rt. 2007 s. 616 (avsnitt 36)

Som det fremgår av forarbeidene har Høyesterett alltid spilt en viktig rolle både ved fastsetting av straffenivå og ved vurdering av hvilke momenter som er relevante ved straffutmåling og hvilken vekt momentene skal tillegges.¹⁴⁵ Domstolene får presentert saken og er bedre egnet til å vurdere saken på et objektivt og nøytralt grunnlag, enn politiet og påtalemyndigheten som etterforsker saken. Av den grunn er jeg mer enig med flertallet i Rt. 2007 s. 616, og synes ikke forslaget til ny § 32-3 første ledd siste punktum treffer godt.

¹⁴⁵ Ot.prp. nr. 8 (2007-2008) side 268

6 Kilderegister

6.1 Lover

1814	Lov 17. mai 1814 Kongeriket Noregs Grunnlov
1902	Lov 22. mai 1902 nr. 10 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven)
1981	Lov 22. mai 1981 nr. 25 om rettergangsmåten i straffesaker (Straffeprosessloven)
2001	Lov 2. mars 2001 nr. 7 om endringer i straffeloven og straffeprosessloven
2005	Lov 20. mai 2005 nr. 28 om straff (straffeloven)

6.2 Lovforarbeider

NOU 1992: 23	Ny straffelov, alm. bestemmelser
NOU 2016: 24	Ny straffeprosesslov

NOU 2020: 4	Straffelovrådets utredning nr. 1
Ot.prp. nr. 81 (1999-2000)	Om lov om endringer i straffeloven og straffeprosessloven (bruken av varetektsfengsling mv.)
Ot.prp. nr. 90 (2003-2004)	Om lov om straff (straffeloven)
Ot.prp. nr. 8 (2007-2008)	Om lov om endringer i straffeloven 20. mai 2005 nr. 28 mv. (skjerpene og formildende omstendigheter, folkemord, rikets selvstendighet, terrorhandlinger, ro, orden og sikkerhet, og offentlig myndighet)
Prop. 141 L (2009-2010)	Endringer i straffeprosessloven mv.
Prop. 146 L (2020-2021)	Endringer i straffeprosessloven mv. (aktiv saksstyring mv.)
Prop. 190 L (2020-2021)	Endringer i straffeprosessloven og straffeloven (kriminalisering av deltakelse i kriminelle sammenslutninger)

6.3 Rundskriv

RA-2007-3	Riksadvokatens rundskriv «Tilståelsesrabatt»
-----------	--

6.4 Høyesterettsavgjørelser

Rt. 1995 s. 238

Rt. 1995 s. 242

Rt. 1995 s. 1975

Rt. 1998 s. 2001

Rt. 2002 s. 473

Rt. 2003 s. 736

Rt. 2004 s. 1491

Rt. 2005 s. 314

Rt. 2005 s. 406

Rt. 2005 s. 1453

Rt. 2006 s. 641

Rt. 2007 s. 1056

Rt. 2007 s. 616

Rt. 2009 s. 1336

Rt. 2011 s. 1210

Rt. 2011 s. 1744

Rt. 2012 s. 330

HR-2018-1987-A

6.5 Litteratur

- Bernt (1998) Bernt, Jan Fridthjof og Doublet, David R., Vitenskapsfilosofi for jurister – en innføring (Bergen 1998)
- Andenæs (2000) Andenæs, Johs. Norsk straffeprosess, Bind I, 3. utgave 2000
- Strandbakken (2008) Strandbakken, Asbjørn, «Hvilken strafferettspleie ønsker vi?», *Lov og rett*, vol. 47, 2, 2000, s. 65-66
- Andenæs (2009) Andenæs, Johs. Norsk straffeprosess 4. utgave ved Tor Geir Myhrer (Oslo 2009) bruker jeg denne boken?
- Andenæs (2016) Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett*, 6. utgave ved Georg Fredrik Rieber-Mohn og Knut Erik Sæther (Oslo 2016)
- Kjelby (2019) Kjelby, Gert Johan, Påtalerett, 2. utgave (Oslo 2019)
- Matningsdal (2015) Matningsdal, Magnus, *Straffeloven Alminnelige bestemmelser Kommentartutgave*, (Oslo 2015)

- Eskeland (2017) Eskeland, Ståle, *Strafferett*, 5. utgave ved Alf Petter Høgberg (Oslo 2017)
- Skoghøy (2018) Skoghøy, Jens Edvin, *Rett og rettsanvendelse* (Oslo 2018)
- Øyen (2010) Øyen, Ørnulf, *Vern mot selvinkriminering i straffeprosessen* (Bergen 2010)
- Øyen (2019) Øyen, Ørnulf, *Straffeprosess 2. utgave* (Bergen 2019)

6.6 Artikler

- Kjelby (1996) Kjelby, Gert Johan, *Forhandlinger og avtaler mellom påtalemyndigheten og siktede – straffeprosessuelle forlik? Kritisk Juss*, 1996
- Matningsdal (2017) Matningsdal, Magnus «Straffeprosesslovforslaget – et kritisk blikk», *Tidsskrift for strafferett*, 04/2017 s.279-296 (Brukt kun disse sidene)?
- Justis- og politidepartementet (2006) Høringsnotat. Hurtigere behandling av straffesaker.

6.7 Nettbaserte kilder:

Norsk Lovkommentar, Gyldendal rettsdata

www.regjeringen.no

www.stortinget.no

www.Lovdata.no

www.jusleksikon.no

6.8 Lovkommentarer:

Husabø, Erling Johannes. Karnov lovkommentar: Straffeloven – strl. 2005, karnov
Lovkommentar 1 til § 78, lovdata.no (hentet 20. april 2022)

6.9 Annet

Høringssvar fra Høyesterett angående NOU 2016: 4

[https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--nou-2016-24-ny-
straffeprosesslov/id2522685/?uid=7cdefbcf-c5e8-40f9-bb2c-f475a329cc50](https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--nou-2016-24-ny-
straffeprosesslov/id2522685/?uid=7cdefbcf-c5e8-40f9-bb2c-f475a329cc50)

Påtalemyndighetens praksis som rettskilde, dr. Jurist. Tor-Geir Myhrer

[https://phs.brage.unit.no/phs-
xmlui/bitstream/handle/11250/174638/patalemyndighetens.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://phs.brage.unit.no/phs-
xmlui/bitstream/handle/11250/174638/patalemyndighetens.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

